

Mánudaginn 2. febrúar 1987.

Nr. 310/1986. **Geir Viðar Vilhjálmsson**
 gegn
Friðrik G. Friðrikssyni

Útivistardómur.

Dómur Hæstaréttar.

Málsókn þessi fellur niður.

Áfrýjandi, Geir Viðar Vilhjálmsson, er eigi sækir dómþing í máli þessu, greiði 800,00 króna útivistargjald til ríkissjóðs, ef hann vill fá mál sitt tekið fyrir af nýju.

Mánudaginn 2. febrúar 1987.

Nr. 153/1986. **Ákærvaldið**
 (Björn Helgason saksóknari)
 gegn
Jóhanni Þóri Jónssyni
 (Ragnar Aðalsteinsson hrl.)

Fjársvik. Fjádráttur. Brot gegn tékkalögum. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Magnús Thoroddsen, Bjarni K. Bjarnason, Guðmundur Jónsson, Halldór Þorbjörnsson og Þór Vilhjálmsson.

Máli þessu var skotið til Hæstaréttar að ósk ákærða með áfrýjunarstefnu 7. apríl 1986. Af hálfu ákærvalds er þess krafist að refsing ákærða verði þyngd.

Ákæra 15. júlí 1983.

I. Ákærði lét hinn 8. apríl 1983 nota tvo innistæðulausa tékka Hildar Waltersdóttur til þess að greiða tvær giróávísanir svo sem

lýst er í héraðsdómi. Úrlausn þessa ákæruatriðis veltur á því hvort sannað þyki að ákærða hafi verið kunnugt um innistæðuleysið, en því neitar ákærði. Jóhanna Heiðdal, sem afhent hafði ákærða tékkana, segir að ákærða hafi frá upphafi verið ljóst að innistæða var eigi fyrir tékkunum og að þá átti aldrei að sýna í banka. Ákærði lét eigi sýna tékkana í greiðslubankanum né lagði þá inn á banka-reikning sinn svo sem eðlilegast hefði verið ef hann taldi innistæðu vera fyrir þeim. Þess í stað viðhafði hann óvenjulega aðferð til þess að koma þeim í peninga. Þegar svo litið er í heild til skuldaskipta ákærða og Jóhönnu Heiðdal, en þeim er lýst í öðrum þætti málsins (ákæra 30. nóvember 1983, I. kafla) þykir sannað að ákærða hafi eigi dulist að innistæðu skorti fyrir tékkunum. Með því að nota þá með þeim hætti sem lýst hefur verið beitti hann viðtakendur tékkanna blekkingum til þess að afla sér fjár. Ber því að refsast honum samkvæmt 248. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 svo sem krafist er í ákæru. Fram kemur í málinu að Póst- og símamála-stofnun höfðaði einkamál gegn ákærða og greiddi ákærði dómkröfuna, 200.000,00 krónur, ásamt vöxtum og kostnaði hinn 20. maí 1983.

II.A. og B.1-2. Staðfesta ber þá niðurstöðu héraðsdóms að ákærði hafi með því að nota þá þrjá tékka sem hér um ræðir og reyndust án innistæðu við sýningu í greiðslubönkum unnið til refsingar samkvæmt 1. mgr. 73. gr. laga um tékka nr. 94/1933 sbr. 1. gr. laga nr. 35/1977, en ákvæði þessu má beita með heimild í 3. mgr. 118. gr. laga nr. 74/1974 í stað ákvæða þeirra sem í ákæru greinir, enda hefur málið verið flutt með tilliti til þess.

Ákæra 30. nóvember 1983.

I. Jóhanna Heiðdal afhenti ákærða 24. apríl 1983 20 skulda-bréf, að fjárhæð samtals 1.000.000,00 krónur. Jafnframt kvittaði hún fyrir greiðslu frá ákærða að fjárhæð 200.000,00 krónur. Ákærði tók við bréfunum í því skyni að kom þeim í peninga. Hann virðist þá hafa átt verulegar fjárhæðir hjá Jóhönnu, og var gert ráð fyrir að þær yrðu greiddar af því fé sem fyrir skuldabréfin kæmi. Var ákærða þannig frjálst að ráðstafa og nota í eigin þarfir bréf sem svöruðu til áður nefndra 20 þúsund króna greiðslu, og til þeirra krafna sem ákærði átti að öðru leyti á Jóhönnu. Ákærði

ráðstafaði skuldabréfunum öllum til Jóns Hjaltasonar að því er telja verður til greiðslu á skuldum sínum við Jón. Þetta mátti ákærði því aðeins gera að hann gerði upp við Jóhönnu það af verði skulda-bréfanna sem var umfram kröfur hans á Jóhönnu, en það gerði hann ekki. Verður því að telja að hann hafi dregið sér fé að því marki. Skuldastaða Jóhönnu við ákærða á umræddum tíma er að vísu ekki fyllilega ljós, og þykir rétt að leggja til grundvallar skýrslu ákærða sjálfs um það efni eins og héraðsdómari hefur gert. Ber þannig að staðfesta úrlausn hans um þetta ákæruatriði.

II. Ákærði greiddi hluta af kaupverði bifreiðar, er hann keypti af Eypóri Guðmundssyni, með innistæðulausum tékka að fjárhæð 215.000,00 krónur, útgefnum á reikning nr. 1347 í Breiðholtsútibúi Landsbankans. Ákærði gerði Eypóri grein fyrir því að innistæða væri ekki fyrir tékkanum. Hins vegar gat hann þess ekki að nefndum reikningi hans hafði verið lokað. Eypór hefur skýrt svo frá að svo hafi verið um talað að tékkinn yrði ekki sýndur í banka en að hann hefði samband við ákærða er að skráðum útgáfudegi kæmi. Eins og hér hagar til þykir því ekki verða talið sannað að ákærði hafi gerst sekur um fjársvik í viðskiptum þessum. Þá er þess að gæta að Eypór afturkallaði kröfu sína um málsókn á hendur ákærða, og kemur því eigi til álita að refsa honum fyrir brot gegn 73. gr. tékkalaga, sbr. 2. mgr. greinarinnar. Verður ákærði þannig sýknaður af kröfum ákæruvalds að því er þennan lið varðar.

III. Staðfesta ber úrlausn héraðsdóms um þennan ákæruleið.

Viðurlög.

Refsing ákærða þykir hæfilega ákveðin í héraðsdómi. Þá ber að staðfesta ákvæði héraðsdóms um frádrátt gæsluvarðhaldsvistar í 3 daga og um sakarkostnað.

Dæma ber ákærða til greiðslu áfrýjunarkostnaðar, svo sem nánar greinir í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Ákærði, Jóhann Þórir Jónsson, greiði áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 35.000,00

krónur, og málsvarnarlaun verjanda síns, Ragnars Aðalsteins-sonar hæstaréttarlögmans, 35.000,00 krónur.

S é r a t k v æ ð i Magnúsar Thoroddsen hæstaréttardómara.

Ég er sammála dómsatkvæði meirihlutans nema um eftirgreind atriði:

Ákæra 15. júlí 1983.

I. Ég er sammála afgreiðslu héraðsdómara á þessum ákærulið og tel að staðfesta eigi úrlausn hans með skírskotun til forsendna.

Ákæra 30. nóvember 1983.

I. Svo sem í atkvæði meirihlutans segir, afhenti Jóhanna Heiðdal ákærða hinn 24. apríl 1983 20 skuldabréf að nafnverði samtals 1.000.000,00 krónur. Bréf þessi voru ekki tryggt með fasteignaveði, en voru með sjálfskuldarábyrgð tveggja kvenna. Ekkert mat liggur fyrir á raunvirði skuldabréfanna á þessum tíma og telja verður afar ósennilegt að unnt hefði verið að fá fyrir þau í peningum 80% af nafnvirði.

Bréfin lentu og í vanskilum við fyrstu afborgun, enda þótt ákærði hefði hvatt Jóhönnu til þess að greiða af þeim þá afborgun til þess að gera þau útgengilegri. Ákærði hafði heimild til að ráðstafa bréfunum. Skipti ákærða og Jóns Hjaltasonar eru um margt óglögg og lítill vegur að henda reiður á framburði þeirra þar um. Jón skilaði ákærða bréfunum aftur eftir að árangurslaust hafði verið reynt að innheimta þau. Verður því ekki séð að ákærði hafi með framangreindri ráðstöfun sinni á bréfunum auðgast á kostnað Jóhönnu Heiðdal. Þykir mér því varhugavert að sakfella ákærða fyrir meðferð og ráðstöfun á skuldabréfum þessum samkvæmt 1. mgr. 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 108. gr. laga nr. 74/1974. Ber því að sýkna ákærða af þessum lið ákærunnar.

Samkvæmt því sem nú hefir verið rakið vil ég eingöngu sakfella ákærða fyrir brot á 1. mgr. 73. gr. laga nr. 94/1933 um tékka, sbr. lög nr. 35/1977. (Ákæra 15. júlí 1983, II. A og B, og ákæra 30. nóvember 1983 III.)

Refsingu ákærða tel ég hæfilega ákveðna 25.000,00 króna sekt

í ríkissjóð, og komi 10 daga varðhald í stað sektar sé hún eigi greidd innan þriggja vikna frá uppsögu dóms þessa.

Ég er sammála málskostnaðarákvörðun meirihlutans.

Dómur sakadóms Reykjavíkur 13. mars 1986.

Ár 1986, fimmtudaginn 13. mars, er á dómþingi sakadóms Reykjavíkur, sem háð er að Borgartúni 7 af Haraldi Henryssyni sakadómar, kveðinn upp dómur í sakadómsmálinu nr. 161/1986: Ákærvaldið gegn Jóhanni Þóri Jónssyni, sem tekið var til dóms 6. f.m.

Mál þetta höfðar ríkissaksóknari með tveimur ákærum, dagsettum 15. júlí og 30. nóvember 1983, á hendur ákærða, Jóhanni Þóri Jónssyni ritstjóra, Meistaravöllum 5, Reykjavík, fæddum 21. október 1941 í Reykjavík.

Í ákærunni frá 15. júlí 1983 eru ákærða gefin að sök eftirtalin brot:

„I. Fjársvik.

Ákærða er gefið að sök að hafa svikið út úr Póst- og símamálastofnuninni kr. 200.000,00, með því að hafa þann 8. apríl 1983 sent starfsmann sinn, Helga Þórarinsson, á tvær póststöðvar í Reykjavík, símstöðina við Austurvöll og Póstgíröstofuna, Ármúla 6, með tvo tékka, hvorn að fjárhæð kr. 100.000,00, sem ákærði hafði undir höndum frá Jóhönnu Heiðdal, Meistaravöllum 5, Reykjavík, og hafði fulla vitneskju um að voru innistæðulausir, útgefna 25. mars 1982 af Hildi Waltersdóttur, nnr. 4111-2778, á ávísanareikning nr. 71137 við Verslunarbanka Íslands hf., og látið starfsmanninn senda sér fjárhæð tékkanna með D-gíróseðli í nafni „Tímaritsins Skák“ (sic), sem er einkafirma ákærða. Ákærði sótti síðan samdægurs gíróávísanirnar á greindar póststöðvar og fékk þær greiddar í afgreiðslu Seðlabankans við Hafnarstræti.

Framanlýst atferli ákærða telst varða við 248. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940.

II. Tékkasvik.

Þá er ákærða gefið að sök að hafa gefið út og notað í viðskiptum eftirgreinda tékka á tékkareikning sína eða einkafirma sinna án þess að næg innistæða væri fyrir hendi á viðkomandi reikningum:

A. *Tékkareikningur nr. 1179 við Útvegsbanka Íslands, aðalbankann, á nafni ákærða sjálfs.*

1. (sic) Tékki nr. 1545992, að fjárhæð kr. 42.900,00, útgefinn til Jóns Oddssonar hrl. og notaður til greiðslu á dómskuld.

B. *Hlaupareikningur nr. 1877 við Alþýðubankann hf., Suðurlandsbraut 30, Reykjavík, í nafni einkafirma ákærða, Skákprents.*

1. Tékki nr. 0036731 að fjárhæð kr. 175.000,00, útgefinn 25. maí 1983 til Gjaldheimtunnar í Reykjavík, þar sem ákærði greiddi kr. 173.745,00 upp í opinber gjöld sín og fékk til baka í peningum kr. 1.255,00.

2. Tékki nr. 0036180 að fjárhæð kr. 220.000,00, útgefinn 25. maí 1983 til Gjaldheimtunnar í Reykjavík, þar sem tékkinn var notaður af Þýsk-íslenska verslunarfélaginu hf., Reykjavík, til greiðslu á opinberum gjöldum, en ákærði hafði þá nokkru áður afhent greindu firma tékkann til greiðslu á skuld.

Framanlýst atferli ákærða, sem rakið er í II. kafla hér að framan, telst varða við 248. gr. sbr. 261. gr. almennra hegningarlaga.“

Í ákærunni frá 30. nóvember 1983 eru ákæruatriði þessi:

„I. Fjárdráttur.

Þann 24. apríl 1983 tekið við frá Jóhönnu Heiðdal, þá til heimilis að Meistaravöllum 5, Reykjavík, 20 skuldabréfum hverju að fjárhæð kr. 50.000,00, öllum útgefnum 22. apríl 1983 af Jóhönnu Heiðdal með sjálf-skuldarábyrgð þeirra Önnu Heiðdal, Bláskógum 4, Reykjavík, og Mariu Waltersdóttur, Asparfelli 10, Reykjavík, í því skyni að annast sölu á þeim og nota söluandvirði þeirra í þágu Jóhönnu, þar á meðal til greiðslu á fjár-skuldbindingum til ákærða sjálfs, en í stað þess ráðstafað skuldabréfunum heimildarlaust til Jóns Hjaltasonar, Melabraut 59, Seltjarnarnesi, til greiðslu á persónulegum skuldum við hann.

Telst þetta varða við 1. mgr. 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940.

II. Fjársvik.

Þann 12. ágúst 1983 fest kaup á bifreiðinni Y-9841, Toyota Tersel árgerð 1983, í nafni einkafirma síns, Tímaritsins Skákar, Dugguvogi 23, Reykjavík, af Sigurði Eypórssyni, Selbrekku 12, Kópavogi, og þá gefið út til greiðslu á hluta kaupverðsins tékka að fjárhæð kr. 215.000,00 á hlaupareikning annars einkafirma síns, Tímaritsins Bridge, nr. 1347 við Landsbanka Íslands, Breiðholtsútibú, Reykjavík, dagsettan 15. september 1983, stílaðan á Eypór Guðmundsson, föður seljandans, með fullri vitneskju um að innistæða var ekki næg á reikningnum auk þess sem reikningnum hafði verið lokað þann 3. maí 1983 vegna útgáfu innistæðulausra tékka.

Telst þetta varða við 248. gr. almennra hegningarlaga en til vara við 1. mgr. 73. gr. laga nr. 94, 1933 um tékka, sbr. lög nr. 35, 1977.

III. *Tékkasvik.*

Þann 24. maí 1983 gefið út á hlaupareikning einkafirma síns, Skákprents, nr. 1877 við Alþýðubankann hf., Suðurlandsbraut 20, Reykjavík, tvo tékka nr. 0036729 og 0036730, að fjárhæð kr. 100.000,00 og kr. 74,587,00, dagsetta 27. maí og 3. júní 1983, og notað þá til greiðslu á dómskuldum við Jón Oddsson hrl., Garðastræti 2, Reykjavík, en innistæða reyndist ekki næg þegar tékkarnir voru sýndir í greiðslubankanum þann 30. maí 1983, enda hafði reikningnum verið lokað þann 27. maí 1983.

Telst þetta varða við 1. mgr. 73. gr. laga nr. 94, 1933 um tékka, sbr. lög nr. 35, 1977.“

Í báðum ákærum eru gerðar kröfur um að ákærði verið dæmdur til refsingar og til greiðslu skaðabóta og alls sakarkostnaðar.

Málavextir eru þessir:

A. *Ákæra, dags. 15. júlí 1983.*

I. Með bréfi, dags. 26. apríl 1983, óskaði Árni Guðjónsson hrl. fyrir hönd Póst- og símamálastofnunar eftir því við Rannsóknarlögreglu ríkisins að rannsókuð yrði meðferð á 2 tékkum, útgefnum 25. mars 1982 af Hildi Waltersdóttur á ávisanareikning nr. 71137 við Verslunarbanka Íslands hf. Tékkar þessir eru hvor um sig að fjárhæð kr. 100.000. Helgi Þórarinnsson, til heimilis að Tunguvegi 88, Reykjavík, kom með annan tékkann á Póstgíróstofuna, Ármúla 6, hér í borg 8. apríl sl. og óskaði að greiða með honum inn á svokallaðan D gíróseðil og skyldi greiðslan sendast tímaritinu Skák, sem er einkafirma ákærða í máli þessu. Í ljós kom að tékkinn var innistæðulaus.

Sama dag kom fyrrnefndur Helgi á starfstöð Póst- og símsstöðvarinnar við Austurvöll og greiddi þar inn á gíróreikning með sama hætti sömu fjárhæð með hinum tékkanum. Þessi tékki reyndist einnig innistæðulaus.

Báðir ofangreindir tékkar voru útgefnir til Jóhönnu Heiðdal, sem framseldi þá eyðuframsali til Helga Þórarinssonar. Jóhanna er móðir Hildar Waltersdóttur og umræddur Helgi er bróðir ákærða.

Í bréfi hæstaréttarlögmannsins var þess óskað að rannsókn fari fram á því hvort um fjársvik hafi verið að ræða í sambandi við meðferð þessara tékka og hver sé aðild einstakra manna að málinu, svo sem vitneskja ákærða um innistæðuleysi tékkanna.

Ákærði var fyrst yfirheyrður vegna þessa máls 3. maí 1983 hjá Rannsóknarlögreglu ríkisins. Voru svör hans í fyrstu yfirheyrslu mjög óljós og kvaðst hann lítið hafa um það að segja. Hann sagði þó að Jóhanna Heiðdal hefði lagt fram umræddar ávisanir sem tryggingu fyrir greiðslu á víxlum. Þegar þeir hafi ekki verið greiddir hafi verið gengið að ávísunum í þeirri trú að þær væru í lagi.

Í næstu yfirheyrslu hinn 4. maí 1983 sagði ákærði að umræddar kr.

200.000, sem hann fékk fyrir umrædda tékka hafi farið til þess að borga víxla, sem þegar hefðu verið borgaðir fyrir Jóhönnu Heiðdal. Henni hafi verið gert það ljóst, að ef víxlarnir yrðu ekki borgaðir yrðu tékkarnir gerðir gildandi. Ákærði skýrði frá tildrögum þess að hann fór að aðstoða Jóhönnu Heiðdal í vandræðum hennar. Eftir þrábeiðni hennar hafi hann ákveðið að reyna að hjálpa henni og opnast hafi möguleiki á að í stað þess að borga skuldir, sem hann átti sjálfur að borga í peningum, hafi hann getað notað ávisanir frá Jóhönnu sem voru eitthvað fram í tímann. Þetta hafi byrjað síðari hluta desember 1982 og lánið hafi átt að standa fram í janúar 1983, en þegar að gjalddaga kom var Jóhönnu ókleift að standa við skuldbindingar sínar. Hann hafði, þegar hér var komið, tekið við einhverjum vöruvíxlum af henni, sem hann gat selt og afhent henni andvirði þeirra. Hann féllst á að framlengja víxlum frá mánuði til mánaðar og jafnframt tók hann við ávisunum sem viðbótartryggingu og hafi hún fullyrt að ef víxlarnir greiddust ekki þá mætti ganga að ávisununum. Ávisanirnar voru þó ekki jafn margar og víxlarnir og ekki sömu upphæðir heldur lægri að heildarupphæð, en ættu að gilda sem trygging fyrir þeim víxlum sem úrskæiðis færu. Þegar fram að gjalddögum kom voru einhverjir víxlar þegar fallnir í vanskil, en Jóhanna taldi eða fullyrti að hinn 10. apríl mættu allar þessar ávisanir fara til þess að mæta öllum kostnaði. Þegar síðan 2 ávisanir að fjárhæð kr. 50.000 hvor, dagsettar 10. apríl, voru settar í banka og engar athugasemdir gerðar og þar sem ákærði hafi verið margbúinn að tala við hana um hversu alvarlegum vandræðum hún væri búin að valda honum með því að hafa víxla í vanskilum, og hann reyndar þegar orðið að leysa út einhverja af þeim, þá yrði hann að leysa út ávisanirnar og færa ábyrgðina yfir á útgefendur þeirra. Fullvissaði hún hann ætíð um að ávisanirnar væru í lagi.

Jóhanna Lucinde Vilhjálmsdóttir Heiðdal, Vogatungu 20, Kópavogi, fædd 26. ágúst 1936, kom til yfirheyrslu hjá Rannsóknarlögreglu ríkisins 2. maí 1983. Skýrði hún svo frá, að það hafi líklega verið síðari hluta janúar 1983 sem hún hafi verið í peningavandræðum vegna heildverslunar sinnar og hafi sér verið bent á að ákærði væri líklegur til að geta aðstoðað í slíkum málum. Hún ræddi við hann og tók hann henni vel og nokkru síðar útvegaði hann henni 180.000 kr. lán í einn mánuð. Á móti láninu og til tryggingar því lét hún ákærða hafa tvær ávisanir, hvora að fjárhæð kr. 100.000 og tvo víxla upp á sömu fjárhæðir. Mismunurinn, kr. 20.000, voru vextir fyrir lánsféð. Lánið fékk hún þann 25. janúar og víxlarnir og ávisanirnar voru með gjalddaga 25. febrúar 1983. Dóttir hennar, María Waltersdóttir, gaf ávisanirnar út á hlaupareikning hjá Búnaðarbankanum, en víxlarnir voru samþykktir til greiðslu af Jóhönnu og útgefni af Árna Björgvinssyni.

Ákærði talaði um það að hægt yrði að framlengja þessu og ávísanirnar áttu aðeins að vera til tryggingar.

Þegar kom að gjalddaga víxlanna 25. febrúar kom ákærði til hennar með víxlana og ávísanirnar og framlengdi hún þessu með nýjum víxlum og tveimur ávísunum upp að sömu fjárhæð, þ.e. hvorri að fjárhæð kr. 100.000. Er hér um að ræða þær ávísanir, sem ákæran fjallar um. Víxlarnir og ávísanirnar voru dags. 25. mars 1983 og talað var um að unnt yrði að framlengja þessu aftur. Fyrir framlenginguna í einn mánuð greiddi hún ákærða kr. 20.000, en mundi ekki hvort það var með reiðufé eða ávísun.

Hinn 25. mars framlengdi hún síðan enn og útbúnir voru nýir víxlar og ávísanir upp á sömu fjárhæð. Þær ávísanir voru á Útvegsbankann í Kópavogi og jafnframt voru vextir greiddir með ávísun á sama reikning, að fjárhæð kr. 20.000. Hún fékk eldri ávísanirnar ekki til baka og hélt hún að ákærði hefði borið því við, að hann væri ekki með þær undir höndum og ætti eftir að fá þær hjá þeim sem veitti lánið. Síðan gleymdi hún þessum ávísunum.

Hinn 12. apríl 1983 hafði Hildur Waltersdóttir, dóttir Jóhönnu, samband við hana og sagði henni frá því, að komnar væru í banka tvær ávísanir, hvor að upphæð kr. 100.000. Við athugun Jóhönnu kom í ljós að hér var um að ræða þær tvær ávísanir sem hún hafði gleymt að fá aftur hjá ákærða og voru uppgærðar. Hún talaði við ákærða um þetta og sagðist hann ekki vita, hver hafi verið með þessar ávísanir undir höndum og hafði engar skýringar á þessu. Hann sagði að hún væri búin að fara illa með sig, þar sem í febrúar hafi hann tekið hjá henni vöruvíxla er hann seldi í Búnaðarbankanum í Vík í Mýrdal, samtals um kr. 100.000, en þeir víxlar voru komnir í vanskil. Einnig hafi hann fengið hjá henni sams konar víxil að upphæð kr. 100.000 sem hann seldi hjá Þýsk-íslenska verslunarfélaginu, en sá víxill var líka kominn í vanskil.

Við yfirheyrslu 4. maí 1983 var Jóhanna spurð, hver hefði verið gjalddagi víxlanna sem voru útbúnir hinn 25. mars 1983, hver hafi verið útgefandi ávísananna á Útvegsbankann í Kópavogi sem voru útbúnar með þessum víxlum og hver hafi verið fjárhæð þeirra og ávísanúmer. Hún svaraði því til að gjalddaginn á víxlunum hafi verið 25. apríl og hún tilgreindi umræddar ávísanir, en þær voru báðar útgefnar af Árna Björgvinssyni á reikning nr. 2003 við Útvegsbankann í Kópavogi. Þá sagði hún að það hafi alltaf verið um það talað milli sín og ákærða að umræddar ávísanir, sem lagðar voru fram með víxlum og voru stílaðar á sömu fjárhæð og þeir, væru innistæðulausar, og hafi þær aðeins verið lagðar fram sem trygging, enda alltaf talað um að framlengja víxlana mánaðarlega þar til hún gæti greitt þá að fullu. Hún neitaði því og alfarið að hún hafi fullyrt það við

ákærða að hinn 10. apríl mættu allar ávísanir, sem hún hefði afhent honum, fara í banka. Hann hafi vitað að einu ávísanirnar, sem máttu fara í bankann, hafi verið þær sem hún greiddi honum vexti með. Aðrar ávísanir, sem hún afhenti honum, átti hann að geyma eins og þau hefðu samið um. Hafi ekki verið talað um að þessar aðstæður breyttust neitt hinn 10. apríl. Hún játaði að hún hefði átt að fá fyrirgreiðslu í krignum 10. apríl og hafi hún þá fengið lán hjá Útvegsbankanum, að fjárhæð kr. 300.000, en hún fullyrti hins vegar að ákærði hafi ekki vitað af því að hún var að fá þetta lán. Ætlaði hún að nota þá peninga í annað og komi það þessu máli ekki við.

Ákærði sagði við yfirheyrslu 4. maí að rétt væri að umræddir 2 tékkar, útgefnir af Hildi Waltersdóttur, hafi verið til tryggingar víxlum sem framlengdir voru með nýjum víxlum og nýjum ávísunum, útgefnum af Árna Björgvinssyni 25. mars. Hins vegar hafi hann haldið tékkum Hildar áfram þar sem þeir hafi verið til tryggingar meiru heldur en þeim víxlum sem verið var að framlengja. Þetta hafi hann gert vegna þess að víxlar næstum því upp á þessa upphæð voru komnir í vanskil og suma hafi hann verið búinn að leysa til sín sjálfur. Hafi verið samkomulag um það milli þeirra að hann héldi Verslunarbankatékkunum og hafi þau rætt um þetta sérstaklega.

Ákærði var í yfirheyrslu þessari spurður hvers vegna umræddar ávísanir, þ.e. ávísanir þær sem Hildur Waltersdóttir gaf út, hafi ekki verið lagðar inn á giróreikninginn eða inn á bankareikning. Hann svaraði því til, að þegar þarna var komið sögu hafi hann verið búinn að segja Jóhönnu að hann lægi undir þrýstingi vegna vanskila hennar sem hún hafi verið ábyrg fyrir og ávísanirnar stóðu fyrir. Sá sem hefði ávísanirnar undir höndum hafi krafist greiðslu á víxlum. Hann hafi jafnframt sagt Jóhönnu að hann hefði einnig orðið að leysa til sín víxla og yrði að leysa til sín fleiri. Við það réði hann ekki. Til þess að ekki væri jafn augljóst að hann hefði leyst ávísanirnar út sjálfur hafi hann fengið þá hugmynd að í stað þess að leggja þetta inn í bankareikning sinn þá léti hann senda sér þetta í giró. Það hefði verið gert á þeirri forsendu að til væri fyrir ávísuninni. Hann var spurður að því hvort ekki hefði verið jafngott að láta leggja ávísanirnar inn á ávísanareikning hans, þar sem það þyrfti ekki endilega að koma fram á þeim að hann léti leggja þær inn. Hann svaraði því til að það gæti vel verið, en þetta hafi verið hugdetta sem hann fékk og hafi verið gert í þeirri góðu trú að innistæða myndi vera fyrir ávísununum og þá skipti ekki máli hvernig þær væru leystar út. Hann var spurður að því, hvort hann hafi ekki séð ástæðu til þess að kanna hvort innistæða væri fyrir ávísununum áður en hann legði þær inn, enda um verulega fjárhæð að ræða og hann vissi að Jóhanna var komin í mikil vanskil. Hann svaraði því til að í fyrsta lagi hefði hún fullvissað sig um að ávísanirnar væru í lagi. Í öðru lagi höfðu

2 ávísanir verið látnar fara, sem Árni Björgvinsson hafði gefið út, og þar af leiðandi taldi hann að þar sem Jóhanna var ekki útgefandi ávísananna að sama gildi um þær.

Síðar kom í ljós við rannsókn málsins að umræddar ávísanir, útgefnar af Árna Björgvinssyni, voru ekki leystar út fyrr en eftir að umræddar Verslunarbankaávísanir voru leystar út, þ.e. 11. og 13. apríl.

Ákærði viðurkenndi við yfirheyrslu 11. maí 1983, að það hafi verið algerlega að sinni fyrirsögn hvernig Helgi Þórarinsson stóð að því að selja umræddar ávísanir í Póstgíróstofunni og símstöðinni í Reykjavík.

Hér fyrir dómi hefur ákærði og lýst því yfir að atvikum í sambandi við mál þetta sé réttilega lýst í ákæru að öðru leyti en því að hann mótmælir því að sér hafi verið kunnugt um innistæðuleysi umræddra tveggja tékka. Aðspurður sagði hann og fyrir dómi að þetta hafi verið eina tilvikið sem hann myndi eftir, þar sem hann hafi notað þessa aðferð við að leysa út tékka, þ.e. að leggja fjárhæðina inn með D gíróseðlum. Hann tók og fram að hann hafi fljótlega gert andvirði þessara tveggja tékka upp við Póst- og símamálastofnun. Jóhanna Heiðdal hafi hins vegar ekki gert þessi mál upp við sig og uppgjör milli þeirra væri óútklæð og sé mál út af því fyrir Hæstarétti.

Jóhanna Heiðdal kom hér fyrir dóm 11. mars 1985 og var spurð um mál þetta. Var frásögn hennar á sama veg og áður hjá Rannsóknarlögreglu ríkisins. Fullyrti hún að umræddir tékkar hafi eingöngu verið afhentir ákærða sem trygging vegna víxla, en þeim víxlum hafi verið búið að framlengja og ákærða verið afhentir nýir tékkar til tryggingar nýju víxlunum. Hafi hún líklega gleymt að ganga eftir því við ákærða að fá afhenta tékkana. Hún sagði að það hafi alltaf verið ljóst, bæði sér og ákærða, að ekki var til innistæða fyrir þessum tékkum, og hafi þeir eingöngu átt að vera til tryggingar. Hún sagði að vera mætti að hún hafi átt von á bankafyrirgreiðslu í kringum 10. apríl, en það hafi engu breytt um það að umræddum tékkum hafi aldrei átt að framvísa.

Við sampröfun mótmælti ákærði framburði vitnisins og hélt fast við það að hann hafi haldið umræddum tékkum sem tryggingu vegna annarra víxilskulda vitnisins sem í ljós hafi komið að voru í vanskilum. Hafi verið samkomulag milli þeirra um það að hann héldi tékkunum í þessu skyni. Vitnið mótmælti því hins vegar að þessum tékkum hafi átt að blanda saman við aðrar víxilskuldir en þær, sem hún hafði áður greint frá.

Ákærði staðfesti að umræddir tékkar hafi í upphafi verið afhentir sér sem trygging vegna víxla með gjalddaga 25. mars 1983. Við framlengingu þeirra víxla hafi þeim hins vegar verið haldið áfram sem tryggingu fyrir öðrum skuldum. Hafi hann alltaf gengið út frá því að tékkarnir yrðu í lagi ef á þá reyndi. Hafi Jóhanna gefið sér fullt tilefni til að halda að

tékkarnir yrðu í lagi, m.a. með frásögn hennar um að hún ætti von á fyrirgreiðslu um þetta leyti.

Niðurstaða:

Fram hefur komið, að ákærði tók að sér að greiða fyrir málum Jóhönnu Heiðdal í fjárhagsvandræðum hennar og hafði m.a. milligöngu um að koma víxlum frá henni í verð. Nokkuð erfitt er að henda reiður á því sem þeim hefur farið á milli í þessum efnum og stendur þar fullyrðing gegn fullyrðingu. Ljóst sýnist þó, að ýmsar víxilskuldir Jóhönnu hafi verið komnar í einhver vanskil.

Atvik öll að sölu ákærða á þeim tveimur ávísunum, sem hér er ákært út af, eru mjög óvenjuleg og að mörgu leyti tortryggileg. Hins vegar þykir ekki unnt, gegn eindreginni neitun ákærða og í ljósi ofangreindra viðskipta þeirra Jóhönnu, að telja fram komna fullnægjandi sönnun þess í málinu að ákærða hafi verið ljóst að umræddir tékkar væru innistæðulausir. Verður hann því sýknaður af þessum lið ákærunnar.

II.A. Með bréfi, dags. 22. desember 1982, kærði Jón Oddsson hæstaréttarlögmaður til Rannsóknarlögreglu ríkisins útgáfu ákærða á tékka á reikn. 1179 við Útvegsbanka Íslands í Reykjavík, að fjárhæð kr. 42.900, en tékkinn er dagsettur 22. október 1982. Samkvæmt stimpli á bakhlið tékkans reyndist hann innistæðulaus er honum var framvísað 27. október 1982 og reikningi lokað 26. október 1982.

Ákærði sagði við yfirheyrslu hjá rannsóknarlögreglu 3. maí 1983 að hann kannaðist við útgáfu tékka þessa og hafi hann notað hann til greiðslu á málkostnaði og dráttarvöxtum hjá Jóni Oddssyni hrl. Ákærði sagði fyrst að við útgáfu tékkans hinn 22. október 1982 hafi verið næg innistæða fyrir honum á reikningi en benti á að tékkanum hafi ekki verið framvísað í banka fyrr en 27. s.m. og þá ekki reynst innistæða fyrir honum. Síðar í yfirheyrslunni skýrði hann þó frá því að hann myndi ekki fyrir víst hvort til hafi verið inni fyrir tékkanum hinn 22. október. Hann sagðist hafa farið úr landi hinn 23. október og hafi hann verið búinn að leggja inn víxla og skuldabréf í Útvegsbankanum með lofordi um að þessi bréf yrðu keypt af bankanum á meðan á utanlandsförinni stóð. Taldi hann að þarna hafi verið um að ræða verðbréf, samtals að fjárhæð u.þ.b. kr. 500.000,⁴ og hafi þessi fjárhæð átt að fara inn á reikning hans nr. 1179. Hins vegar hafi á þessum tíma verið tekin ákvörðun um vaxtahækkun og hafi verið lokað fyrir öll kaup á verðbréfum meðan á því stóð og því hafi þetta ekki verið keypt. Hann hafi verið búinn að inna af hendi ýmsar greiðslur með tékkum í trausti þess að framangreint yrði keypt af bankanum.

Rannsóknarlögregla ríkisins aflaði ljósrits af reikningsyfirliti ákærða hjá Útvegsbanka Íslands og liggur það frammi í málinu, dags. 29. október 1982, og kemur fram á því að hinn 15. október 1982 er ákærði í skuld

á reikningnum, sem nam kr. 52.659,10 og er ekki um færslur að ræða eftir það.

Hér fyrir dómi sagði ákærði að umræddur tékki til Jóns Oddssonar hafi verið gefinn út með þeim fyrirvara að innistæða væri ekki fyrir hendi við útgáfu og hafi þetta verið tekið fram við Jón. Hafi ákærði átt von á fyrirgreiðslu frá Útvegsbankanum í sambandi við verðbréf sem hann átti þar. Sú fyrirgreiðsla hafi brugðist, m.a. vegna vaxtabreytingar og brottfarar eins bankastjóra í fri, en hann hafði lofað ákærða umræddri fyrirgreiðslu. Að öðru leyti staðfesti ákærði fyrri skýrslu sína um þetta mál.

Jón Oddsson hrl., Sólvallagötu 29 hér í borg, hefur sagt fyrir dómi að umræddur tékki hafi verið notaður til greiðslu á dómskuld og hafi ekki verið hafður neinn fyrirvari á um innistæðuleysi. Mundi hann ekki sérstaklega eftir að ákærði hafi rætt um væntanlega fyrirgreiðslu í Útvegsbankanum, en vefengir ekki að svo kunni að hafa verið. Vissi vitnið að ákærði átti í fjárhagserfiðleikum um þetta leyti.

Niðurstaða:

Sannað er í málinu með framburði ákærða og öðrum gögnum að hann gaf út umræddan tékka, að fjárhæð kr. 42.900, á reikning sinn nr. 1179 við Útvegsbanka Íslands, en innistæða var þá ekki fyrir hendi. Hvað sem líður útskýringum ákærða, sem hér hafa verið raktar, verður að telja ákærða brotlegan um atferli það sem lýst er í ákærunni, en hins vegar telst það varða við 1. mgr. 73. gr. laga um tékka nr. 94/1933, sbr. lög nr. 35/1977, en ekki við 248. gr. sbr. 261. gr. alm. hgl., svo sem talið er í ákærunni. Verður fyrrgreinda ákvæðinu beitt hér, enda er æfnisleg lýsing brotsins rétt í ákærunni.

II.B. Með bréfi, dags. 6. júní 1983, óskaði Gjaldheimtan í Reykjavík eftir því við Rannsóknarlögreglu ríkisins að fram færi opinber rannsókn á ætluðu tékkamisferli ákærða. Er skýrt frá því, að hinn 25. maí 1983 hafi ákærði greitt með tveimur ávísunum, útgefnum á hlaupareikning nr. 1877 í Alþýðubankanum hf. í afgreiðslu Gjaldheimtunnar í Reykjavík. Skyldi önnur greiðslan, kr. 175.000, ganga upp í opinber gjöld ákærða, en hin, kr. 220.000, upp í opinber gjöld Þýsk-íslenska verslunarfélagsins, Tungu-háisi 17. Við sýningu tékkanna í greiðslubanka 26. og 27. maí hafi síðan ekki reynst næg innistæða á bankareikningi útgefanda.

Sigurlína Helgadóttir, yfirgjaldkeri hjá Gjaldheimtunni, skýrði svo frá við yfirheyrslu hjá Rannsóknarlögreglu ríkisins 11. júní 1983, að ákærði hefði komið hinn 25. maí 1983 í Gjaldheimtuna og greitt fyrir sjálfan sig vangreidd opinber gjöld, samtals kr. 173.745. Greiddi hann með ávísun, að fjárhæð 175.000, og fékk því til baka í peningum kr. 1.255. Ávísunina skrifaði ákærði fyrir framan gjaldkera. Umrædd skuld var komin í uppboð, en með þessari greiðslu var uppboðskrafan felld niður.

Daginn eftir var komið með ávísun að fjárhæð kr. 220.000, útgefna á sama reikning ákærða og greitt inn á opinber gjöld Þýsk-íslenska verslunarfélagsins, ásamt kr. 30.000 í peningum. Það var ekki ákærði sem kom með þessa ávísun, en gjaldkeri, sem tók á móti greiðslunni, þekkir ákærða í sjón. Tékkarnir fóru síðan með uppgjöri dagsins, fyrri tékkin 26. maí, en hinn seinni 27. maí inn á reikning Gjaldheimtunnar hjá Landsbanka Íslands.

Hinn 2. júní var hringt í yfirgjaldkerann frá Landsbanka Íslands og henni tilkynnt um innistæðuleysi þessara ávísana. Var Gjaldheimtunni gefinn frestur til kl. 16 þann dag til að leysa þær út. Yfirgjaldkerinn hringdi þá til ákærða og skýrði honum frá þessu. Ákærði sagði að næg innistæða ætti að vera fyrir 175.000 kr. ávísuninni, en hina ávísunina sagðist hann ekkert kannast við. Hann lofaði að kanna þetta hjá Landsbankanum og bjarga þessu við. Yfirgjaldkerinn vissi hins vegar ekki til að ákærði hefði haft samband við Landsbankann, eins og hann lofaði, þannig að Gjaldheimtan varð að leysa ávísanirnar til sín. Innistæða var til fyrir hluta ávísunarinnar, sem ákærði hafði greitt með inn á eigin gjöld, þannig að Gjaldheimtan varð að greiða Landsbankanum kr. 87.371 vegna hennar, en hina ávísunina að fullu.

Ákærði kom til yfirheyrslu hjá Rannsóknarlögreglu ríkisins vegna máls þessa 16. júní 1983. Voru honum sýndir framangreindir tékkar og kannaðist hann við að hafa gefið þá út. Tékkar að fjárhæð kr. 175.000 hafi hann notað til greiðslu inn á opinber gjöld sín hjá Gjaldheimtunni. Sagðist hann hafa talið að innistæða væri fyrir þeim tékka er hann greiddi með honum í Gjaldheimtunni hinn 25. maí. Hins vegar hafi tvennt farið úrskæiðis. Annars vegar hafi innlegg sem átti að koma inn á reikninginn 13. maí ekki farið inn á reikninginn fyrr en 16. maí. Þessu til viðbótar hafi innleggið frá 16. maí verið lagt inn með röngum innleggsseðli, þ.e. að í stað innleggsmiða á umrætt útibú hafi verið lagt inn með innleggsmiða á aðalbanka. Af hálfu bankans hafi ekki verið gerð tilraun til þess að láta hann vita um þetta. Hann kvaðst því hafa verið í góðri trú þegar hann gaf út þennan tékka, kr. 175.000 til Gjaldheimtunnar, en hann hafi gefið tékkann út fyrir hádegi þann 25. maí og í hádeginu þann dag hafi hann lagt inn á reikninginn kr. 210.000 og það hafi fyrst og fremst átt að fara upp í umrædda tékka.

Varðandi hinn tékkann, kr. 220.000, sagði ákærði að hann væri úr fyrri tékkhefti og hafi hann gefið hann út mjög fljótlega eftir að hann stofnaði umræddan reikning hinn 6. maí. Líklega hafi hann gefið tékkann út 9. maí. Hann hafi greitt með tékka þessum skuldir hjá Þýsk-íslenska verslunarfélaginu hinn 10. maí og dagsett tékkann fram í tímann, þ.e. 25. maí, en hann hafi vonast til þess að innistæða myndi þá verða til fyrir tékkanum. Það hafi verið Ómar Kristjánsson, forstjóri Þýsk-íslenska verslunarfélags-

ins, sem tók við tékkanum og bað Ómar ákærða um að stíla hann á Gjaldheimtuna í Reykjavík, en fyrirtækið ætlaði að nota tékkann til greiðslu opinberra gjalda þar þann 25. maí. Ákærði kvaðst hafa verið búinn að fá vilyrði fyrir kr. 350.000 láni hjá einkaaðila sem hann vildi ekki blanda í málið og þeim Ómari samist um að umræddur tékki yrði ekki lagður inn til Gjaldheimtunnar fyrr en 27. maí eða þá rétt fyrir kl. 16 hinn 26. maí. Hann hafi átt að fá þessar kr. 350.000 föstudaginn 27. maí og verið á leiðinni út heiman að frá sér þegar útibússtjóri Alþýðubankans, Suðurlandsbraut 30, hafi hringt og heimtað að hann kæmi viðstöðulaust í bankann til viðræðna við sig vegna innistæðulausra tékka, sem komnir væru á reikning hans. Hann sagðist hafa sagt útibússtjóranum að hann væri á leiðinni að sækja peningalán, þannig að hann gæti gert upp reikninginn. Hann kvaðst hafa beðið um að fá að koma í bankann aðeins seinna um daginn, en það hafi ekki verið tekið í mál. Viðræður við útibússtjóran hafi síðan staðið yfir í einn til einn og hálfan klukkutíma, sem hafi orðið til þess að hann hafi misst af þessum manni, er ætlaði að lána honum peninga, en morguninn eftir hafi þessi maður farið utan og væri enn ókominn til landsins. Þetta olli því að hann gat ekki bjargað umræddum tékkum.

Þá sagði ákærði að hann hefði þriðjudaginn 17. maí lagt inn með giróseðli kr. 65.000, sem hafi átt að fara inn á hlaupareikning hans hjá Alþýðubankanum, en þessi greiðsla hafi ekki skilað sér. Hann hafi ekki fundið hjá sér giróseðilinn til að fá þetta leiðrétt. Hann kvaðst ekki muna í hvaða banka hann lagði þetta inn, en það gæti verið í Búnaðarbankanum, vissi þó ekki í hvaða útibúi, en þó sé það ekki víst þar sem hann hafi farið í marga banka. Hann sagðist hafa leitað að giróseðlinum en ekki fundið hann.

Guðrún Helga Jónsdóttir, bankastjóri Alþýðubankans, Suðurlandsbraut 30, til heimilis að Digranesvegi 40, Kópavogi, hefur skýrt svo frá, að ákærði hafi stofnað hlaupareikning 1877 hjá Alþýðubankanum, Suðurlandsbraut 30, hinn 6. maí 1983, en það var á föstudegi. Strax í næstu viku fóru að koma inn vanskilatékkar, sem ákærði hafði gefið út á reikninginn. Reyndi hún strax að ná sambandi við hann, en það gekk erfiðlega þrátt fyrir að hún léti liggja fyrir honum skilaboð. Reyndi hún í marga daga að ná í hann með margítrekuðum skilaboðum hjá Skákprenti, en það tókst þó ekki fyrr en að hún náði símasambandi við hann þar um kl. 18, fimmtudaginn 26. maí. Boðaði hún ákærða til sín strax morguninn eftir, þann 27. maí, en þá var hún búin að fá í hendur tékka að fjárhæð kr. 175.000, sem fór til Gjaldheimtunnar. Lofaði ákærði að koma fyrir hádegi en gerði það hins vegar ekki. Hún reyndi enn ítrekað að hafa samband við hann, bæði hjá Skákprenti og eins heima hjá honum, og náði honum loks þar rétt um kl. 13. Bað hún hann að koma strax til viðtals við sig, enda hafi hann verið

búinn að svíkjast um að mæta þá um morguninn. Hann sagðist eiga að mæta á fund kl. 13 og bað um að fá að mæta seinna. Hún sagði honum að þetta myndi ekki taka nema örstutta stund, enda hafi erindið einungis verið að ná af honum heftinu. Ákærði hafi síðan verið kominn eftir u.þ.b. 10-15 mínútur. Hið eina sem hún bað ákærða um var að sýna henni tékkheftið, sem hann gerði, og hún gataði það síðan ónýtt. Hennar erindi við ákærða var þá raunar lokið, en ekkert fararsnið var á ákærða og sat hann í u.þ.b. í einn og hálfan tíma og sagði henni sögur um það hve allir færu illa með hann. Ákærði sagði aldrei við hana að hann væri að fá peningalán en sagði hins vegar að lagt hefði verið inn á reikninginn kr. 65.000 með gíróseðli sem sæti einhvers staðar fastur, þannig að með því hefði nánast átt að vera til innistæða fyrir kr. 175.000 tékkanum, sem kom til Gjaldheimtunnar. Í fyrstu sagði hann að hann hefði sjálfur lagt þetta inn með C-gíróseðli, en þegar hún fór að spyrja hann um kvittun og margskýrði fyrir honum að ef hún fengi seðilinn þá gæti hún leyst þetta mál á innan við hálf tíma þá sagðist hann ekki vera með seðilinn, þar sem það hefði verið annar sem lagði þetta inn. Ákærði sagðist þurfa að nálgast seðilinn hjá þessum aðila og ætlaði að koma fyrir kl. 16 þenna dag með hann. Það gerði hann hins vegar ekki.

Guðrún kvað það ekki rétt hjá ákærða að lagðar hefðu verið inn kr. 45.000 með röngu innleggsblaði hjá Alþýðubankanum þ. 13. maí og að það væri ástæðan fyrir hinum innistæðulausu tékkum hans. Þetta innlegg sem hann tali um hafi verið kr. 48.000 og ekki lagt inn fyrr en 16. maí og þá hafi það farið inn á svokallaðan skekkjureikning sem strax var leiðréttur daginn eftir. Það er tekið tillit til svona skekkja, þannig að þetta breytti engu um það hvort myndi verða til innistæða fyrir tékkanum að fjárhæð kr. 175.000 eða ekki.

Þá kom fram hjá Guðrúnu að ákærði hefði gefið út fleiri tékka innistæðulausa, sem komu í banka eftir að reikningnum var lokað, m.a. kom í bankann þann 1. júní tékki að fjárhæð kr. 350.000, framseldur af Heimilistækjum og fleirum, sem engin innistæða var fyrir.

Einu peningarnir, sem ákærði nefndi að hann ætti upp í þess innistæðulausu tékka, var það sem hann sagðist hafa lagt inn með C-gíróseðlinum, kr. 65.000.

Hér fyrir dómi hinn 26. febrúar 1985 skýrði ákærði svo frá að hann hefði staðið í þeirri trú, er hann gaf út umrædda tékka sem notaðir voru sem greiðsla hjá Gjaldheimtunni, að a.m.k. hafi verið næg innistæða fyrir fyrri tékkanum því að hann hafði sama dag lagt inn á reikninginn kr. 210.000. Að því er varðar síðari tékkann muni hann ekki nákvæmlega hvernig á útgáfu hans stóð, en hann hafi talið að þetta væri í lagi. Þá hafi hann umræddan dag, þ.e. 25. maí 1983, átt von á láni frá einstaklingi sem hann

vildi ekki nafngreina að svo stöddu. Átti hann að hitta hann upp úr hádeginu umræddan dag og ganga frá þessu. Hann hafi hins vegar verið kallaður á fund Guðrúnar Jónsdóttur hjá Alþýðubankanum út af tékkareikningi þessum og hafi hún haldið sér svo lengi á þeim fundi að hann hafi misst af því að hitta umræddan mann og þar af leiðandi ekki fengið lánið.

Ákærði var spurður um tékka sem lá frammi í málinu til Heimilistækja hf., kr. 350.000, dagsettur 1. júní 1983. Sagði hann að umræddur tékki hafi verið gefinn út með dagsetningu fram í tímann út á von um fyrirgreiðslu.

Ákærði og Guðrún Helga Jónsdóttir, útibússtjóri Alþýðubankans á Suðurlandsbraut, voru samþröfuð um þetta mál. Hélt ákærði fast við þann framburð að vitnið hefði tafið fyrir sér, þannig að hann hafi ekki komist til að hitta mann þann sem hann vildi ekki nafngreina en ætlaði að veita honum lán. Sagði ákærði að vitnið hafi ekki látið sig vita aðalerindið, sem var að fá tékkheftið hjá honum, fyrr en eftir að þau hafi verið búin að ræða lengi saman. Vitnið mótmælti þessu og hélt fast við framburð sinn. Vitnið sagði og að innlegg með C-giróseðli, að fjárhæð kr. 65.000 hafi aldrei komið inn á umræddan reikning. Ákærði sagði að hann hafi ekki getað upplýst það mál og virtist sem þetta fé væri sér glatað.

Niðurstaða:

Ákærði hefur viðurkennt útgáfu umræddra tékka, sem voru notaðir til greiðslu í Gjaldheimtunni í Reykjavík svo sem lýst hefur verið, samtals að fjárhæð kr. 395.000. Ekki reyndist næg innistæða fyrir tékkum þessum.

Ákærði hefur haft uppi ýmsar skýringar vegna innistæðuleysis tékkanna, svo sem rakið hefur verið. Þrátt fyrir þær verður að telja ákærða hafa gerst brotlegan um atferli það, sem lýst er í þessum lið ákærunnar og í samræmi við það, sem rakið var undir lið B hér að framan, þykir það varða við 1. mgr. 73. gr. laga nr. 94, 1933, sbr. lög 35, 1977.

B. Ákæra, dags. 30. nóvember 1983.

I. Með bréfi til ríkissaksóknara, dagsettu 29. júní 1983, kærði Jóhanna Heiðdal, Mariubakka 8, Reykjavík, ákærða fyrir ólöglega meðferð og ráðstöfun á 20 veðskuldabréfum með lánskjaravísitölu sem hún hafði gefið út. Sjálfskuldarábyrgðarmenn á bréfunum voru Anna Heiðdal, Bláskógum 4, og María Guðrún Waltersdóttir, Asparfelli 10, báðar í Reykjavík. Bréf þessi voru upphaflega hvert að fjárhæð kr. 50.000 eða samtals kr. 1.000.000 og skyldu greiðast með 24 mánaðarlegum greiðslum, í fyrsta sinn hinn 1. júní 1983 og áfram þar til þau væru að fullu greidd.

Kærandi kvaðst hafa afhent ákærða bréf þessi hinn 24. apríl 1983 og fylgdi bréfinu ljósrit kvittunar hans fyrir móttöku þeirra. Hún kvaðst hafa gefið bréf þessi út í því skyni að fá ákærða til að annast sölu þeirra í þeim tilgangi að greiða honum skuldir sínar við hann, en einnig skyldi hann

afhenda henni skuldaskil, þ.e. víxla, samþykktu af henni og fleirum og afhenda eftirstöðvar söluverðs bréfanna til hennar. Hún kvaðst ekkert uppgjör hafa fengið frá ákærða vegna þessara bréfa þrátt fyrir ítrekaðar tilraunir til þess. Henni hefði hins vegar borist innheimtubréf frá Útvegsbanka Íslands um fyrstu greiðslur af ofangreindum bréfum og fylgdu innheimtuseðlar bréfi hennar og því óskaði hún eftir að það yrði rannsakað, hvert væri söluandvirði þessara bréfa og hvert andvirði þeirra hafi verið ráðstafað. Einnig hver hafi verið kaupandi bréfanna og núverandi eigandi.

Eins og fyrr segir fylgdi bréfi Jóhönnu ljósrit af kvittun ákærða fyrir því að hafa tekið við þessum bréfum, en jafnframt er kvittun Jóhönnu fyrir því að hafa mótttekið sem greiðslu vegna bréfanna kr. 200.000 og því séu eftirstöðvar 18 bréfa að fjárhæð kr. 800.000. Í kvittun ákærða segir að hann hafi mótttekið bréfin „til athugunar“. Kvittunin er dagsett 24. apríl 1983.

Ákærði kom til yfirheyrslu hjá Rannsóknarlögreglu ríkisins hinn 15. júlí 1983 vegna máls þessa. Hann var í upphafi spurður hvort hann kannaðist við að hafa mótttekið umrædd 20 veðskuldabréf og viðurkenndi hann það. Kvaðst hann hafa tekið við þeim heima hjá sér og hafi það verið Jóhanna Heiðdal, sem afhenti honum þau. Tók hann við bréfunum til að athuga möguleika á að gera þau að peningum eða að þau gætu mætt á einhvern hátt ógreiddum, gjaldföllum víxlum, sem þegar voru í hans höndum og 2 víxlum að upphæð kr. 100.000, hvorum með gjalddaga 25. mars 1983. Að því er varðar fyrrgreinda ógreidda víxla kvaðst hann vilja vísa til skýrslna sinna, sem hann hefði áður gefið í máli sem hér hefur verið rakið fyrr. Hann var spurður um það hvar umrædd skuldabréf væru nú og kvað hann þau liggja til innheimtu í Útvegsbanka Íslands, aðalbanka, undir sinni ráðstöfun. Aðspurður kvaðst hann hafa sett bréfin til innheimtu í bankann. Hann var spurður hvort hann hefði sjálfur farið með skuldabréfin til meðferðar hjá Útvegsbankanum og svaraði hann því til að hann hefði beðið annan mann um að gera það fyrir sig og vildi hann ekki nafngreina hann. Hann var spurður hver væri skráður eigandi skuldabréfanna hjá bankanum og svaraði hann því til að hann byggist við að það væri Óðal eða Jón Hjaltason, en það væri samkvæmt sinni beiðni. Nánar aðspurður sagði hann að hann hefði orðið að leysa til sín fyrrgreinda víxla hægt og bitandi. Hann varð að leggja bréfin í innheimtu til að sjá hvort þau yrðu borguð eins og um var samið. Hafi hann verið búinn að skýra það sjónarmið fyrir Jóhönnu að eigandi víxlanna treysti sér ekki til að afhenda þá fyrr en skuldabréfin væru farin að borgast og því vildi hann að skuldabréfin yrðu í bankanum á annars manns nafni. Hann var spurður hvort hann hefði mótttekið peninga, víxla, önnur fjárverðmæti eða aðrar fjárhagslegar ívilnanir vegna handhafnar sinnar á nefndum skuldabréfum og svaraði hann

því neitandi. Hann var og spurður hvort hann hefði afhent Jóhönnu Heiðdal einhverja peningavíxla eða önnur fjárverðmæti í staðinn fyrir skuldabréfin. Svaraði hann því til, að hann hefði afhent henni tvo 100.000 króna víxla, sem voru með gjalddaga 25.04. 1983.

Ákærði var beðinn að útskýra hve háa fjárhæð hann telji sig hafa greitt samtals af gjaldföllum víxlum Jóhönnu Heiðdal. Treysti hann sér ekki til að svara þessu, en kvaðst hafa um það gögn. Hann skýrði svo frá að frá því hafi verið gengið milli hans og Jóhönnu, að bréfin mættu fara með 20% afföllum. Sagði hann að miðað við þá tölu hefði hann nú í sínum fótum víxla og kvittanir fyrir greiðslu hans á rúmlega þeirri fjárhæð sem skuldabréfin stóðu fyrir, þ.e. greiðslum sem hann hefði innt af hendi fyrir Jóhönnu Heiðdal.

Ákærði kvaðst við móttöku bréfanna hafa haft ákveðnar hugmyndir um að hægt væri að nota þessi bréf í einhverjum skiptum til að afla fjár og kveðst hann hafa útskýrt fyrir Jóhönnu að uppgjör vegna víxlanna og bréfanna gæti ekki farið fram fyrir en hún hefði borgað einu sinni af bréfunum. Þá sagði ákærði að bréfin hefðu verið lögð inn til innheimtu á nafni annars manns vegna þess að þegar þau voru lögð í innheimtu þá hafi hann ekki verið búinn að leysa öll þessi mál til sín.

Ákærði taldi að hann hefði afhent eða falið Jóni Hjaltasyni að koma bréfunum til innheimtu einum eða tveimur dögum eftir að hann tók við bréfunum.

Við aðra yfirheyrslu sama dag var ákærði spurður, hver væri hinn raunverulegi eigandi skuldabréfanna. Kveðst hann telja að hann ætti bréfin og liti hann þannig á að hann sé búinn að greiða skuldir Jóhönnu Heiðdal sem nemi um kr. 800.000 og standist þau afföll af bréfunum sem hún hafi boðið, þá sé hann búinn að eignast bréfin.

Jón Hjaltason, Melabraut 59, Seltjarnarnesi, kom til yfirheyrslu hjá Rannsóknarlögreglu ríkisins hinn 15. júlí vegna máls þessa. Kannaðist hann við að hafa í sinni vörslu umrædd veðskuldabréf. Skýrði hann svo frá, að ákærði skuldaði honum verulegar fjárhæðir sem hann hefði lánað honum í fjárhagslegum örðugleikum hans vegna Olympiuskákmótsins í Sviss. Áður en ákærði kom með þessi skuldabréf var Jón að ýta við honum með greiðslur og þá kom ákærði til hans með bréfin. Mundi hann ekki nákvæmlega hver orðaskipti þeirra voru um þau, en alla vega hafi það verið þannig að ákærði taldi sig hafa allan umráðarétt yfir þeim hvort sem hann sagði beint að hann væri eigandi eða ekki. Kvaðst Jón hafa tekið við þessum bréfum sem „greiðslu“ frá Jóhanni Þóri eða alla vega sem tryggingu fyrir greiðslu á skuld hans, því hann hefði síðar orðið eigandi bréfanna ef ákærði greiddi honum ekki. Nokkrum dögum eftir að hann tók við skuldabréfunum setti Jón þau í venjulega innheimtu hjá Útvegsbankanum.

Hinn 18. júlí 1983 kom Jón Hjaltason til yfirheyrslu á ný hjá RLR. Var hann þá spurður, hver væri eigandi umræddra bréfa. Svaraði hann því ekki beint en kvaðst líta svo á að svar sitt hefði komið fram í fyrri skýrslu sinni. Hann var þá spurður hvort um það hefði verið samið þegar hann tók við skuldabréfunum að þau yrðu ákærða laus til ráðstöfunar ef hann óskaði eftir að fá þau, öll eða að hluta.

Jón svaraði því til að hann hafi ekki metið móttöku sína á bréfunum þannig að þau hafi eingöngu verið til geymslu hjá sér. Hafi ekki verið sérstaklega um það samið að ákærði gæti fengið þau til baka án þess að greiða skuldina eða leggja fram aðra tryggingu sem Jón tæki gilda. Hann baðst undan að svara því hver skuld ákærða við hann hefði verið.

Samprófun fór fram milli ákærða og Jóns Hjaltasonar hjá RLR 19. júlí 1983. Voru fyrri framburðir Jóns lesnir upp fyrir honum og staðfesti hann þá. Borinn var undir Jón kafla í framburði ákærða 17. júlí 1983 um að þeir hafi rætt um það við afhendingu skuldabréfanna að ef ákærða tækist ekki að útvega þá fjárhæð, sem hann ætti að greiða Jóhönnu, myndi Jón afhenda ákærða þann hluta bréfanna sem næmi þeirri fjárhæð er Jóhanna ætti að fá hjá ákærða.

Jón sagði um þennan framburð, að ekki hafi verið samið um þetta sérstaklega. Einhver orðaskipti hafi farið fram þegar bréfin voru afhent, „en þau hafi þá farið inn um annað og út um hitt, enda lá mér þetta í léttu rúmi, þar sem hann gat fengið bréfin öll eða hluta þeirra til baka mín vegna.“ Þá sagði hann að mat sitt væri að í viðskiptalegu tilliti hefði hann ekki þurft að afhenda ákærða skuldabréfin til baka nema gegn samsvarandi tryggingu eða greiðslu.

Fram kom og hjá Jóni, að nafn hans var ekki skráð á skuldabréfin sem handhafi.

Jón Hjaltason kom hér fyrir dóm 14. janúar sl. og kannaðist þar við að hafa tekið við margumræddum skuldabréfum frá ákærða. Hafi afhending bréfanna farið fram í tengslum við skuld ákærða við hann og leit vitnið svo á að bréfin væru í sinni handhöfn, þó í eigu ákærða væru, en hins vegar væri sér ekki skylt að afhenda ákærða þau aftur nema einhver önnur trygging kæmi til. Um þetta hafi verið einhver skoðanamunur, en það sem þeim fór á milli um þetta var munnlegt. Jón staðfesti og skýrslur sínar um þetta mál hjá RLR. Hann kvaðst hafa afhent ákærða bréf þessi síðar án þess að fá greiðslu eða tryggingu og taldi hann sér ekki stætt á að neita að afhenda þau.

Hinn 16. júlí 1983 var ákærði að kröfu Rannsóknarlögreglu ríkisins úrskurðaður til að sæta gæsluvarðhaldi til 25. s.m. í sakadómi Reykjavíkur.

Við yfirheyrslu hjá rannsóknarlögreglu 17. júlí viðurkenndi ákærði að hafa afhent þau 20 skuldabréf, sem hér um ræðir, Jóni Hjaltasyni til

greiðslu á persónulegri skuld ákærða við Jón. Sagði ákærði að hann hefði svo sjálfur ætlað að útvega þá fjárhæð, sem Jóhanna hefði átt að fá af andvirði skuldabréfanna að frádregnum afföllum og þeim fjárkröfum sem hann átti á hendur Jóhönnu eftir öðrum leiðum. Þá kveðst hann hafa rætt um það við Jón Hjaltason fyrir eða um leið og afhending skuldabréfanna fór fram að ef honum tækist ekki að útvega þá fjárhæð sem hann ætti að greiða Jóhönnu myndi Jón afhenda ákærða til baka hluta skuldabréfanna, sem næmi þeirri fjárhæð, sem ákærði ætti að greiða Jóhönnu.

Ákærði var beðinn að gera grein fyrir þeim fjárkröfum sem hann hafi haft á Jóhönnu Heiðdal. Í fyrsta lagi kvað hann Jóhönnu þegar hafa fengið kr. 200.000 vegna bréfanna, þ.e. um leið og hann tók við skuldabréfunum og afhenti henni 2 víxla, hvorn að fjárhæð kr. 100.000. Í öðru lagi taldi hann sig eiga kröfu á hana vegna ávísana er hann leysti út hjá Pósti og síma, en sú krafa var að fjárhæð kr. 249.450. Í þriðja lagi víxil með gjalddaga 19. febrúar að fjárhæð kr. 50.000. Í fjórða lagi kvaðst hann hafa gert upp fyrir hennar hönd við Búnaðarbankann í Vík í Mýrdal. Hafi það verið tekið út af bók, sem var á hans nafni eða nafni tímaritsins Skákar í bankanum til að greiða hluta af þessari skuld. Hann gat ekki skýrt frá því, hversu mikið væri búið að greiða þannig. Í fimmta lagi hafi hann í tilraunum sínum við að koma bréfunum í verð haft samband við Þorleif Guðmundsson og spurt hann hvort hann vildi taka bréfin, en hann er með verðbréfasölu. Hann vildi það alls ekki, en á hinn bóginn hafi hann sagt að ef ákærða tækist að gera þau að peningum þá væri hann með kr. 100.000 víxilkröfu á Jóhönnu gjaldfallna sem hann bauð ákærða að leysa til sín og bað hann um að taka, svo að hún fengist borguð. Þetta kvaðst hann þó ekki hafa gert.

Ákærði kvaðst hafa afhent Jóni Hjaltasyni bréfin vegna persónulegra skulda sinna við hann án þess að Jóhanna Heiðdal hafi nokkuð vitað um þá ráðstöfun, en hins vegar hafi hann sagt við hana að hann kynni að þurfa að nota bréfin á ýmsan hátt, borga skuldir eins og áður til að koma bréfunum í peninga. Þá sagði ákærði að það hafi verið alveg ljóst að það var miklum vandkvæðum bundið að selja skuldabréf Jóhönnu. Þess vegna talaði hann um það við hana að skuldabréfin yrðu öll sett í innheimtu þar sem hann taldi að auðveldara yrði að koma þeim í umferð er búið væri að borga af þeim einu sinni. Ákærða var bent á að í skýrslu 15. júlí hjá rannsóknarlögreglu hafi hann talið sig vera búinn að greiða skuldir Jóhönnu Heiðdal fyrir um kr. 800.000. Var hann spurður hvort hann héldi enn við þá fjárhæð. Hann svaraði því til að sú fullyrðing hafi sjálfsagt verið á misskilningi byggð af sinni hálfu. Hann kvaðst viðurkenna að hluta þeirra skulda, sem hann hefði bent á í þessu sambandi, hafi hún þegar verið búin að greiða. Átti hann þá við tvo víxla, hvorn að fjárhæð kr.

100.000, sem voru með gjalddögum 25.03. 1983. Jóhanna hafi greitt víxlana með öðrum víxlum, sem voru á gjalddaga 25.04. 1983 og það voru víxlar er hún greiddi með hluta skuldabréfanna.

Ákærða var bent á það í yfirheyrslu þessari að hann hefði lýst því yfir í skýrslu sinni hjá RLR 15. júlí, að hann teldi sig eiga þau skuldabréf sem hann móttók hjá Jóhönnu Heiðdal. Hann kvað þetta misskilning. Það sem hann átti við hafi ekki verið að hann ætti bréfin, heldur hefði haldsrétt á þeim. Hann var beðinn að útskýra nánar þann haldsrétt sem hann taldi sig hafa á skuldabréfunum. Svaraði hann því til að í fyrsta lagi ætti hann við það að uppgjör við Jóhönnu hafi ekki farið fram. Í öðru lagi að hann hafi afhent Jóni Hjaltasyni bréfin til kaups vegna skulda sinna með því fororði sem hefur verið ítrekað, að bréfin yrðu laus til ráðstöfunar sinnar ef á þyrfi að halda. Það sem þeim fór á milli um þetta var munnlegt. Hann kvaðst hafa talið sig hafa haft heimild til að afhenda skuldabréfin til Jóns, þó svo honum hafi ekki tekist að útvega og afhenda Jóhönnu Heiðdal þá peninga sem henni bar.

Þegar ákærði kom hér fyrir dóm 11. mars 1985 var lesinn framburður hans sem hér hefur verið rakinn frá 17. júlí 1983 hjá rannsóknarlögreglu. Sagði hann þá að Jóni hafi verið afhent bréfin sem væntanleg greiðsla upp í skuld ákærða við hann.

Fyrir dómi 26. febrúar 1985 sagði ákærði að það væri rétt að hann hafi tekið við umræddum 20 skuldabréfum af Jóhönnu Heiðdal og hafi tilgangurinn með útgáfu bréfanna verið sá fyrst og fremst að leysa skuldamál Jóhönnu gagnvart ákærða en auk þess hafi komið til álita að hún fengi peninga til viðbótar út úr sölu bréfanna. Ekki hafi legið fyrir hver afföll kynnu að vera af bréfunum. Ekki hafi þá heldur legið ljóst fyrir hvernig staða Jóhönnu gagnvart ákærða var. Ákærði sagði að það hafi verið skýrt tekið fram við Jóhönnu að hún yrði að greiða fyrstu afborgun af bréfunum til þess að þau yrðu trúverðugir pappírar til sölu.

Ákærði kvaðst hafa afhent Jóni Hjaltasyni þessi bréf í þeirri von að hann gæti fengið greitt af þeim upp í skuldir ákærða við hann. Jón hafi við móttöku bréfanna haft þann fyrirvara að hann vildi sjá hvað af þeim yrði borgað.

Ákærði var spurður að því hver hafi verið skuld Jóhönnu Heiðdal við hann þegar skuldabréfin voru afhent honum. Hann kvaðst ekki geta gert sér grein fyrir því nú, en hann muni leggja fyrir dóm skriflega greinargerð um það atriði. Var honum kynnt upplýsingaskýrsla Rannsóknarlögreglu ríkisins um þetta atriði, en samkvæmt henni nam skuld Jóhönnu við hann fyrir utan vexti og kostnað kr. 437.999. Vefengdi hann þann útreikning.

Ákærði var spurður um ástæður þess að hann fór að veita Jóhönnu Heiðdal fjárhagslega hjálp á sama tíma og hann var sjálfur í erfiðleikum

með eigin skuldbindingar. Hann kvað ástæðuna hafa verið þá að hún hafi borið sig mjög illa, en þau bjuggu í sama sambýlishúsi. Hafi hann ekki haft frið fyrir henni þar sem hún virtist halda að hann hefði mikla möguleika á þessu sviði. Hann hafi upphaflega hjálpað henni í sambandi við víxla er hann gat afhent manni upp í skuld ákærða við hann. Jóhanna hafi síðan ekki getað greitt á gjalddaga og teymdi hann æ lengra. Hafi hún m.a. á gjalddaga umrædds víxils talað um að hún ætti vörur á hafnarbakka, sem hún gæti ekki leyst út en væri búin að fá kaupanda að. Lánaði ákærði henni fé til að leysa vörunar út þar sem hann hafði laust fé í ársbyrjun vegna innkominna áskriftargjalda að tímaritinu Skák.

Jóhanna Lucinde Vilhjálmsdóttir Heiðdal skýrði svo frá hér fyrir dómi 11. mars 1985 að ákærði hafi tjáð sér að hann hefði sterkan aðila til að kaupa umrædd 20 veðskuldabréf og hefði hann ráðlagt sér að hafa þennan hátt á til að leysa þá fjárhagserfiðleika, sem hún var í. Átti hún að fá nokkurt fé út úr bréfunum, auk þess sem gerðar voru upp þær skuldir sem ákærði hafði haft milligöngu um að urðu til. Hún kvaðst ekki muna hve miklar skuldir hennar við ákærða voru á þessum tíma en taldi að hér hafi einungis verið um að ræða víxla með gjalddaga 25.04. 1983, kr. 200.000, sem hún fékk afhenta við útgáfu bréfanna. Auk þess hafi verið u.þ.b. 100.000 kr. víxlar í banka í Vík í Mýrdal og 100-150.000 kr. skuld við Þýsk-íslenska verslunarfélagið. Hún kannaðist ekki við að um það hafi verið rætt milli þeirra ákærða, að heppilegt væri að bréfin yrðu sett í innheimtu og vitnið greiddi fyrstu greiðslu af þeim áður en hún fengi neitt fyrir þau til þess að þau yrðu seljanleg.

Við samprófun mótmælti ákærði því að hann hafi lofað að selja bréfin, heldur hafi hér einungis verið um tilraun að ræða. Einnig hafi verið samkomulag um að Jóhanna greiddi einu sinni af öllum bréfunum, enda hafi hún þá verið búin að fá greiddar 200.000 kr. upp í þau. Vitnið fullyrti hins vegar að aldrei hefði verið um þetta rætt milli þeirra. Hafi það ekki hvarflað að sér að bréfin kæmu til innheimtu án þess að hún væri búin að fá skilagrein vegna ráðstöfunar þeirra.

Við yfirheyrslu hjá RLR hinn 16. júlí 1983 sagði Jóhanna, að ákærði hefði talið að hann gæti selt bréfin með 20% afföllum og fengið þannig kr. 800.000 fyrir þau. Gerði hún ekki athugasemd við sölu bréfanna með þeim afföllum.

Hinn 11. mars 1985 lagði ákærði fram yfirlit yfir stöðu skulda Jóhönnu Heiðdal við sig í september 1983. Námu niðurstöðutölur þess kr. 720.103,60, en skv. samlagningu dómsins á sundurliðunum yfirlitsins á niðurstöðutalan að vera kr. 712.909,01. Nafnverð þessara skulda nemur kr. 517.862. Dráttarvextir miðaðir við september 1983 og áfallinn kostnaður nema hins vegar kr. 141.307,35 og er óverulegur hluti fjárhæðarinnar fall-

inn á við afhendingu skuldabréfanna. Samkvæmt samlagningu dómsins á sundurliðunum yfirlitsins námu skuldir Jóhönnu við ákærða í september 1985 því kr. 659.169,35 með vöxtum og kostnaði. Ákærði reiknar síðan innheimtupóknun lögmanns á kröfurnar og eru þær taldar nema kr. 53.739,66 og samkvæmt því er skuldin kr. 712.909,01 eins og fyrr segir.

Ákærði heldur því fram í þessu yfirliti að verðgildi bréfanna hafi sennilega verið u.þ.b. kr. 720.000 eða nálægt þeirri fjárhæð, sem Jóhanna skuldaði sér í september 1983.

Þess skal getið að lokum, að ákærði fékk umrædd skuldabréf í sínar hendur frá Jóni Hjaltasyni og skráði sig sem eiganda þeirra. Höfðaði hann mál fyrir bæjarþingi Reykjavíkur á hendur Jóhönnu Heiðdal og sjálf-skuldarábyrgðarmönnum til greiðslu á bréfunum. Voru kröfur hans teknar til greina í dómi bæjarþingsins 31. janúar 1984, en með dómi Hæstaréttar 13. febrúar sl. var sá dómur ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi ex officio, þar sem mjög þótti breyta á glöggan málatilbúnað af hendi ákærða.

Niðurstaða:

Framburður ákærða um mál þetta hefur verið nokkuð reikull og stundum ótrúverðugur. Af framburðum hans og Jóhönnu Heiðdal þykir þó mega ráða með vissu að tilgangur með afhendingu margumræddra skuldabréfa til ákærða hafi verið sá að hann annaðist sölu á þeim eða kæmi þeim í verð til að gera upp lán, sem voru fallin á Jóhönnu og ákærði hafði milligöngu um að hún fékk. Einnig hafi verið ráð fyrir því gert, að hún fengi nokkurt fé sjálf við sölu bréfanna.

Ljóst er og af framburðum beggja, ákærða og Jóhönnu, að um það var rætt milli þeirra að afföll af bréfunum yrðu ekki meira en 20% og verður að telja að ráðstöfunarheimild ákærða á bréfunum hafi verið við það bundin. Er því ekki unnt í þessu sambandi að byggja á þeirri fullyrðingu hans í yfirliti því, sem hann lagði fram í dómi 11. mars 1985, að söluverð bréfanna væri kr. 720.000.

Við upphaf rannsóknar málsins hélt ákærði því fram, að hann ætti útistandandi skuldir hjá Jóhönnu, sem næmu fyllilega söluvandvirði bréfanna og miðaði hann þá við að söluandvirðið væri kr. 800.000. Hann lagði þó lengi vel ekki fram gögn til stuðnings þessari fullyrðingu og viðurkenndi reyndar síðar að hafa fullýrt of mikið varðandi skuldir hennar við sig. Eins og fyrr er rakið lagði hann svo fram við meðferð málsins hér fyrir dómi yfirlit yfir stöðu skulda Jóhönnu við sig í september 1983, en eins og fyrr er fram komið tók hann við bréfunum 24. apríl 1983. Skv. yfirlitinu hefur skuld Jóhönnu við ákærða við afhendingu bréfanna numið að nafnvirði kr. 517.862, en séu dráttarvextir og kostnaður á þeim tíma áætlaðir með, nemur skuldin nálægt kr. 550.000. Eru hér taldir með þeir

tveir víxlar, samtals að fjárhæð kr. 200.000, sem Jóhanna fékk við afhendingu bréfanna, eins og gert er í yfirliti ákærða.

Enda þótt Jóhanna Heiðdal hafi mótmælt því að hafa skuldað ákærða svo mikið, sem hann hefur fullyrt, þykja ekki vera efni til að leggja annað til grundvallar í þessum efnum en framangreint yfirlit hans, þótt ófullkomið sé og ekki nema að hluta til stutt gögnum. Hins vegar ber að miða við stöðuna milli þeirra eins og hún var við afhendingu bréfanna, en ekki í september 1983, svo sem gert er í yfirliti ákærða.

Ákærði afhenti Jóni Hjaltasyni skuldabréfin og Jón setti þau í innheimtu. Í framburðum beggja er slegið nokkuð úr og í varðandi þessa ráðstöfun, eðli hennar og tildrög. Þegar allt er virt verður þó að telja sannað, að ákærði hafi afhent Jóni skuldabréfin sem lið í uppgjöri á skuldum sínum við hann, enda þótt ekki sé unnt að fullyrða hvort þau voru afhent sem trygging eða til eignar. Hann gerði hins vegar enga skilagrein til Jóhönnu um ráðstöfun bréfanna, enda þótt ljóst væri að hún skuldaði ákærða ekki nema hluta af söluverðmæti þeirra og hafi átt að fá a.m.k. kr. 250.000 af því miðað við yfirlit ákærða og þau afföll, sem þau höfðu rætt um.

Það er niðurstaða dómsins, með tilvísan til ofanritaðs, að með þessari ráðstöfun bréfanna til Jóns Hjaltasonar, þ.e. umfram þann hluta þeirra sem ákærði gat með réttu talið að væri til greiðslu á skuldum Jóhönnu við sig skv. framansögðu, hafi hann gerst sekur um fjádrátt skv. 1. mgr. 247. gr. alm. hgl. nr. 19, 1940.

II. Hinn 26. ágúst 1983 kom í skrifstofu rannsóknarlögreglunnar Eyþór Guðmundsson, Selbrekku 12, Kópavogi, og skýrði frá því að í vikunni 8.-12. ágúst þá hafi hann auglýst til sölu bifreið sonar síns í Dagblaðinu-Vísi. Bifreið þessi hafi verið af gerðinni Toyota-Tercel, árgerð 1983. Sama kvöld hafi ákærði hringt til sín, en hann er kunningi Eyþórs, og falaðist eftir bifreiðinni. Sagði Eyþór honum að verð bifreiðarinnar ætti að vera kr. 295.000. Eftir samtalið fór Eyþór með bifreiðina heim til ákærða þar sem hann skoðaði hana ásamt eiginkonu sinni. Nokkrum dögum síðar var ákveðið að ákærði keypti bifreiðina fyrir uppsett verð, kr. 295.000. Hittust þeir síðan 12. ágúst í starfsstöð tímaritsins Skákar þar sem ákærði vannur. Var þar gengið frá kaupum hans á bifreiðinni með afsali og sölutilkynningu, sem ákærði vélritaði sjálfur, en kaupandi var skráður tímaritið Skák.

Ákærði greiddi Eyþóri þarna umsamið kaupverð, kr. 295.000, þannig að Eyþór tók á móti ávísun á eyðublaði frá Útvegsbankanum að fjárhæð kr. 80.000, en einnig tók hann á móti annarri ávísun á eyðublaði frá Breiðholtsútibúi Landsbanka Íslands sem stíluð var á reikning 1347 við útibúið, en útgefandi þeirrar ávísunar var ákærði f.h. tímaritsins Bridge. Var ávísunin að fjárhæð kr. 215.000 og tilgreindur útgáfudagur hennar var 15.

september 1983. Var það gert með samþykki Eypórs því að ákærði sagði honum að ekki væri til innistæða á reikningnum, en þegar kæmi að útgáfudegi þá skyldi Eypór hafa samband við sig og allt yrði þá í lagi. Þessu treysti Eypór og tók við ávísuninni í góðri trú, auk þess sem hann þekkti ákærða og treysti honum þess vegna.

Eypór kvaðst síðan hafa komist að því í samtali við útibússtjóra í Breiðholtsútibúi Landsbankans að þeim reikningi, er Jóhann Þórir stílaði ávísunina á, hafi verið lokað vegna misnotkunar í maímánuði. Af þeirri ástæðu kvaðst hann kæra ákærða fyrir svik við kaup bifreiðarinnar. Krafðist hann þess að hann skilaði bifreiðinni þegar í stað og kaupunum yrði rift og myndi hann þá endurgreiða honum þá fjárhæð, sem hann hefði þegar greitt sér, þ.e. kr. 80.000.

Ákærði kom til yfirheyrslu hjá rannsóknarlögreglunni 28. ágúst 1983 vegna máls þessa og kannaðist hann við að hafa þann 12. ágúst keypt bifreiðina Y-9841 af Eypóri Guðmundssyni fyrir hönd Sigurðar Eypórs-sonar fyrir kr. 295.000. Hann kveðst hafa greitt bifreiðina með tveimur ávísunum sem hann gaf sjálfur út. Önnur ávísunin hafi verið á eyðublaði frá Útvegsbankanum að fjárhæð kr. 80.000. Hin ávísunin hafi verið á eyðublaði frá Breiðholtsútibúi Landsbanka Íslands, stíluð á reikning nr. 1347, en skráður eigandi hans sé tímaritið Bridge. Þessa ávísun hafi hann gefið út með eigin nafni og hafi hún verið að fjárhæð kr. 215.000. Hann viðurkenndi að þegar hann gaf út þessa ávísun og stílaði hana á reikning nr. 1347 við bankann, hafi honum verið fullljóst að þeim reikningi var löngu lokað. Hann skýrði svo frá um aðdraganda þessa, að þegar hann ætlaði að greiða seljanda bifreiðarinnar umsamið verð hafi komið í ljós að hann átti ekki nema eitt eyðublað í ávísanahefti því sem hann ætlaði að nota og var frá Útvegsbankanum. Sagði hann seljandanum hvernig staðan var og jafnframt frá því að ákærði hefði annað ávísanahefti þ.e. hefti frá Breiðholtsútibúinu. Kvaðst hann hafa útskýrt það fyrir seljanda bifreiðarinnar að hann mætti ekki framvísa ávísuninni í banka og fullt samkomulag orðið þeirra í milli að seljandinn geymdi ávísunina framundir tilgreindan útgáfudag hennar, en þá hefðu þeir samband á ný og myndi ákærði þá afhenda honum aðra ávísun sem hann mætti framvísa í banka. Ákærði kvaðst hins vegar ekki hafa skýrt seljanda bifreiðarinnar frá því að ávísunin frá Breiðholtsútibúi Landsbankans væri stíluð á lokaðan reikning. Kvaðst hann ekki geta útskýrt nú ástæðu þess að hann skýrði seljandanum ekki frá þessu. Hann tók fram að það hafi alls ekki verið ætlan sín að svíkja seljanda bifreiðarinnar um greiðslu hennar né að blekkja hann á nokkurn hátt.

Framangreindur Eypór Guðmundsson kom hér fyrir dóm 11. mars 1985. Sagði hann að ákærði hefði gefið út tékka þennan fram í tímann. Jafnframt

sagði ákærði að ekki væri í svipinn innistæða til fyrir tékkunum, en vitnið skyldi hafa samband við sig þegar kæmi að útgáfudegi og yrði málið þá í lagi. Hafi verið um það talað að vitnið framvísaði ekki tékkanum nema í samráði við ákærða.

Vitnið upplýsti að kæra þess væri til komin m.a. af því að vitnið hitti útibússjóra í viðkomandi banka í klúbbi, sem þeir eru félagar í, og sagði vitnið honum frá tékkanum. Útibússtjórinn upplýsti vitnið um það næsta dag að reikningnum hefði verið lokað. Útibússtjórinn gerði meira úr þessu en vitnið ætlaðist til en þetta leiddi til þess að vitnið hafði sambandi við RLR sem hvatti hann til að leggja fram kæru. Vitnið hafði þá árangurslaust reynt að ná í ákærða.

Hér fyrir dómi ítrekaði ákærði frásögn sína hjá RLR, sem áður er rakið, varðandi þetta mál. Hann tók fram að hann hafi að ósk seljanda bifreiðarinnar látið kaupin ganga til baka og hafi hann greitt kostnað, sem seljandi hafi orðið fyrir.

Niðurstaða:

Ákærði hefur viðurkennt að hafa gefið út umræddan tékka, að fjárhæð kr. 215.000 á reikning við útibú Landsbanka Íslands í Breiðholti sem hann vissi að fyrir löngu var búið að loka. Leyndi hann móttakanda tékkans því. Þegar hins vegar er virtur framburður ákærða um aðdraganda að útgáfu tékkans sem og um fyrirvara gagnvart móttakanda, sem Eyþór Guðmundsson hefur staðfest, þykir varlegra að sýkna ákærða af ákæru um brot á 248. gr. alm. hgl. nr. 19, 1940. Hins vegar þykir notkun tékkans varða við 73. gr. laga nr. 94, 1933, sbr. lög 35, 1977.

III. Með bréfi, dagsettu 14. júlí 1983, kærði Jón Oddsson hrl. ákærða vegna útgáfu tveggja ávísana að fjárhæð samtals kr. 174.587, dags. 27. maí og 3. júní 1983, á reikning Skákprents nr. 1877 við Alþýðubankann hf., Suðurlandsbraut 20, Reykjavík.

Ákærði kom til yfirheyrslu hjá Rannsóknarlögreglu ríkisins 15. júlí 1983 vegna máls þessa. Kannaðist hann við að hafa gefið út umrædda tvo tékka og kvaðst hann hafa notað þá báða til að greiða innheimtuskuldir hjá Jóni Oddssyni hrl. en þannig hafi verið komið með skuldirnar að bjóða átti upp íbúð ákærða í húsinu nr. 5 við Meistaravelli vegna þeirra. Tékkarnir voru afhentir Jóni Oddssyni nokkru áður en útgáfudagur segir til um. Sagðist ákærði hafa skýrt Jóni frá því um leið eða áður en hann afhenti tékkana að ekki væri öruggt að innistæða yrði á tilgreindum reikningi ef tékkunum yrði framvísað í banka á þeim dögum sem þeir eru útgefnir. Það hafi verið ástæða þess að Jón Oddsson skráði á kvittunina að tékkarnir væru teknir sem trygging fyrir greiðslu. Þá sagði ákærði að ekki hafi átt að framvísa tékkunum í banka. Um það hafi verið samkomulag við Jón Oddsson og megi sjá það á kvittuninni, sem ákærði sagðist reiðubúinn að leggja fram

síðar. Kvað ákærði samkomulagið við Jón hafa falist í því að Jón hefði tékkana og svo myndi ákærði leggja til hans vöruvíxla sem innborganir þar til skuldin yrði að fullu greidd og þá fengi ákærði tékkana til baka.

Fram kom hjá ákærða að innistæða hefði ekki verið á reikningnum þegar hann gaf framangreinda tékka út og það hafi honum verið ljóst. Hann hafi verið fjárvana þegar á samningum við Jón stóð og því hafi hann fallist á að gefa tékkana út að beiðni Jóns og síðan ætlað að greiða skuldina fyrir dagsetta útgáfudaga tékkanna.

Frammi liggja í málinu tvær kvittanir sem Jón Oddsson hefur gefið ákærða vegna umræddra tékka og segir á þeim báðum að ákærði hafi afhent lögmanninum ávísun til tryggingar greiðslu dómskulda.

Hér fyrir dómi hefur ákærði sagt að umræddir tékkar hafi verið afhentir Jóni Oddssyni hæstaréttarlögmanni sem trygging á greiðslu dómskuldar eins og komi fram á kvittunum Jóns til sín. Skuldirnar hafi síðan átt að greiðast með vöruvixlum og hafi eigandi krafnað, Þorleifur Guðmundsson verðbréfasali, verið búinn að fallast á að taka við þeim sem greiðslu. Mótmælir ákærði því að um það hafi verið rætt að innistæða yrði til fyrir tékkunum á þeim dögum, sem voru skráðir á útgáfudegi þeirra.

Jón Oddsson hæstaréttarlögmaður hefur sagt hér fyrir dómi að ekki hafi verið um annað rætt en að umræddum tékkum yrði framvísað í banka á útgáfudögum. Hann var spurður um skýringu á orðalagi á kvittunum sem hann gaf ákærða við móttöku tékkanna og kvað hann það venju sína að rita þannig á kvittanir þegar hann tæki við ávísunum sem greiðslu og um fullnaðarkvittanir geti ekki verið að ræða fyrr en reynt hafi á hvort innistæða væri fyrir hendi. Kannaðist hann ekki við að um það hafi verið rætt að umræddir tékkar væru einungis trygging uns skuldirnar yrðu greiddar með vöruvixlum.

Þorleifur Guðmundsson framkvæmdastjóri, Grenimel 4 hér í borg, kom hér fyrir dóm og mundi eftir því að ákærði hefði afhent honum og Jóni Oddsyni lista yfir vöruvíxla, sem áttu að koma til greiðslu á skuldum ákærða við hann. Voru þessir víxlar innheimtir annaðhvort af Jóni eða Þorleifi og teknir upp í skuld ákærða. Þorleifur var spurður sérstaklega hvort hann teldi að hann hafi verið búinn að fallast á að taka vöruvíxla upp í þá skuld sem Jón Oddsson var að innheimta og um er rætt hér. Hann svaraði því á þann veg að hann hefði aldrei talið ástæðu til að kæra ákærða vegna útgáfu umræddra tékka, ef hann hefði verið spurður, þar sem yfirleitt hafi samist á milli þeirra um slík mál. Hins vegar hljóti viðkomandi lögfræðingur að meta fyrir sitt leyti útgáfu slíkra tékka. Þorleifur kvaðst oft hafa rætt við Jón Oddsson um vöruvíxla frá ákærða, sem annar hvor þeirra sá um að innheimta eins og áður segir.

Niðurstaða:

Ákærði hefur viðurkennt að hafa gefið út umrædda tvo tékka á reikning við Alþýðubankann hf., enda þótt hann hafi vitað að innistæða væri ekki fyrir hendi. Enda þótt ekki séu efni til að vefengja þá skýringu hans að tékkarnir hafi átt að vera trygging fyrir greiðslu er sú notkun þeirra ekki í samræmi við tékkalög og hefur hann með atferli sínu brotið gegn ákvæðum 1. mgr. 73. gr. laga um tékka nr. 94, 1933 sbr. lög nr. 35, 1977.

Ákvörðun refsingar.

Ákærði hefur tvívegis, þ.e. á árunum 1966 og 1967, hlotið sektir fyrir brot á 261. gr. alm. hgl. Að öðru leyti hefur hann ekki sætt refsingum fyrir brot á almennum hegningarlögum fyrr, en þrívægis hlotið sektir fyrir brot á umferðarlögum.

Engar bótakröfur liggja frammi í máli þessu.

Refsing ákærða verður ákveðin með hliðsjón af 77. gr. alm. hgl. nr. 19, 1940. Þykir hún hæfilega ákveðin fangelsi í 4 mánuði. Þegar litið er til þess, að ákærði mun hafa gengið frá öllum málum varðandi tékka þá, sem hann er hér sakfelldur fyrir útgáfu á, þykir mega skilorðsbinda hluta refsingarinnar, þ.e. tvo mánuði, og skal sá hluti hennar falla niður að liðnum 3 árum frá uppkvaðningu dóms þessa, haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. alm. hgl. sbr. 4. gr. 1. nr. 22/1955. Þá skal draga frá fangelsisvist ákærða með fullri daga-tölu gæsluvarðhald, er hann sætti 16.-19. júlí 1983.

Dæma ber ákærða til að greiða kostnað af máli þessu, þ.á m. málsvarnarlaun til skipaðs verjanda síns, Ragnars Aðalsteinssonar hrl., sem þykja hæfilega ákveðin kr. 35.000,00.

Meðferð máls þessa hefur dregist, aðallega vegna þess að dómariinn var í launalausis leyfi frá 1. mars 1984 til 31. desember 1985 og ekki reyndust tæk á að fela öðrum málið.

D ó m s o r ð:

Ákærði, Jóhann Þórir Jónsson, sæti fangelsi í 4 mánuði. Fresta skal fullnustu á 2 mánuðum af refsingunni og skal sá hluti hennar falla niður að liðnum 3 árum frá uppkvaðningu dóms þessa, haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940 sbr. 4. gr. 1. nr. 22, 1955.

Til frádráttar fangelsisvist ákærða komi gæsluvarðhaldstími hans 16.-19. júlí 1983 með fullri dagatölu.

Ákærði greiði allan málskostnað, þar með talin málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Ragnars Aðalsteinssonar hrl., kr. 35.000.